

Nr 36.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden för avlönande av präster m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 mars 1949 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 169, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden föreslagit riksdagen att *dels* antaga nedan återgivna, vid propositionen fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, *dels ock* med bifall till under särskilda punkter upptagna förslag

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad föredraganden under förevarande punkt förordat meddela bestämmelser angående provisoriskt lönetillägg åt vissa präster, särskild gottgörelse åt vissa prästgårdsinnehavare för uppvärmningskostnad, semesterkostnadsbidrag åt präster, provisoriskt nyreglerad emeritilön och familjepension från kyrkofonden samt provisoriskt representationsbidrag åt biskoparna, att gälla tills vidare, beträffande semesterkostnadsbidraget under kalenderåret 1950 och i övrigt för tiden intill den 1 juli 1950, ävensom medgiva, att samtliga ifrågavarande förmåner må bestridas ur kyrkofonden;

2. medgiva, att ur kyrkofonden må i enlighet med vad föredraganden förordat utgå anslag för avlönande av högst fyra för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster;

3. avgiva yttrande över ifrågasatt ändrat förfarande vid avräkningen mellan pastorat och kyrkofonden m. m.;

4. medgiva, att anslag ur kyrkofonden för prästerlig verksamhet utom riket må, för avlönande av utlandspastorerna, för tiden till och med utgången av juni 1950 samt, för bidrag till sjömansvårdsstyrelsen för avlönande av i dess tjänst i utlandet anställda präster, tills vidare från och med den 1 juli 1949 utgå i överensstämmelse med vad föredraganden förordat;

5. medgiva, *dels* att anslaget för innevarande budgetår för anlåtande av biträde vid handläggning inom ecklesiastikdepartementet av boställsärenden och vad därmed äger samband må överskridas med belopp, som blir erforderligt för gäldande av kostnaderna för två under punkten närmare omnämnda utredningar, *dels ock* att för anlåtande av biträde som ovan sagts må för tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950 i enlighet med Kungl. Maj:ts beprövande ur kyrkofonden utgå högst 15 000 kronor.

Lagförslaget är av följande lydelse:

Förslag

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti
1932 (nr 404) om kyrkofond.**

Häri genom förordnas, att 6 §¹ lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse:)

6 §.

Enligt vad — — — Luleå stift.
Härutöver skola av kyrkofonden
utgöras:

1) — — —

8) anslag till extra utgifter med ett belopp av tillhoppa högst 25 000 kronor för år, som efter Konungens bestämmande må användas till bestridande av kostnad för härförut i denna paragraf icke särskilt angivet kyrkligt ändamål.

9 — — —

(Föreslagen lydelse:)

6 §.

Enligt vad — — — Luleå stift.
Härutöver skola av kyrkofonden
utgöras:

1) — — —

8) anslag till extra utgifter med ett belopp av tillhoppa högst 50 000 kronor för år, som efter Konungens bestämmande må användas till bestridande av kostnad för härförut i denna paragraf icke särskilt angivet kyrkligt ändamål.

9 — — —

Denna lag träder i kraft den 1 juli
1949.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 288 av fröken *Andersson* m. fl. samt

inom andra kammaren

nr 364 av fru *Eriksson* i Stockholm m. fl. och

nr 365 av herrarna *Håstad* och *Staxäng*, likalydande med motionen nr 288 i första kammaren.

Yrkandena i motionerna I: 288 och II: 365, som närmast äga samband med den under 1. upptagna anslagspunkten, återgivas i anslutning till redogörelsen för Kungl. Maj:ts förslag i nämnda del.

I motionen II: 364 hemställles, att riksdagen måtte avslå propositionen »beträffande prästerlig verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl.»

¹ Senaste lydelse, se SFS 1947: 272.

I fråga om de i propositionen och motionerna anförda skäl, för vilka redogörelse icke lämnas här nedan, får utskottet hänvisa till propositionen och motionerna.

Till utskottet har inkommit en skrivelse från ordföranden i Lunds studentkår.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förlängning på ett år föreslås för de tidsbegränsade, genom anslag ur kyrkofonden bekostade särskilda provisoriska förmåner åt biskoparna och andra präster och deras efterlevande, som beviljades av 1948 års riksdag i form av provisoriskt lönetillägg, särskild gottgörelse åt prästgårdsinnehavare för uppvärmningskostnad, provisorisk förbättring av semesterkostnadsbidrag och av emeritilöner och familjepensioner samt provisoriskt representationsbidrag åt biskoparna. Vidare föreslås, för understödjande i begränsad utsträckning av studentprästverksamheten vid universitet och högskolor, viss utökning av anslagsramen för avlöning av stiftsadjunkter m. fl. För att bereda möjlighet att i skälig omfattning kompensera pastorerna i de svenska församlingarna i utlandet för den fortgående ökningen av levnadskostnaderna föreslås viss höjning av anslaget för dessa prästers verksamhet. Härjämte föreslås viss höjning av det till sjömansvårdsstyrelsen ur kyrkofonden utgående bidraget till avlöning av i nämnda styrelses tjänst i utlandet anställda präster. Slutligen föreslås jämväl förstärkning av det till Kungl. Maj:ts förfogande ställda anslaget ur kyrkofonden till extra utgifter.

1. Provisoriska avlönings- och pensionsförmåner åt vissa präster och deras efterlevande.

De för det ordinarie prästerskapet (domprostar och övriga kyrkoherdar och komministrar) samt för extra ordinarie präster (kyrkoadjunker och pastoratsadjunkter) i rikets territoriella församlingar — med undantag av Karlsborgs delvis militära församling — för närvarande gällande grundläggande avlöningsbestämmelserna äro meddelade i lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning. Till dessa huvudbestämmelser ansluta sig ett antal senare tillkomna bestämmelser i särskilda avlöningslagar och andra författningar, varigenom ifrågavarande präster tillerkänts åtskilliga, mer eller mindre speciella, ännu bestående tilläggsförmåner.

I reglementet den 15 februari 1935 (nr 17) för prästerskapets avlöning (prästlönerreglementet) återfinnes en — genom däri efter hand gjorda kompletteringar — allt intill senaste tiden så gott som fullständig sammanställning över församlingsprästernas samtliga nuvarande avlöningsförmåner. De nämnda prästerskap jämlikt berörda författningar sålunda tillkommande huvudsakliga avlöningsförmånerna äro följande.

För *ordinarie präster (domprost och annan kyrkoherde samt komminister)*:

- 1) kontant årslön eller s. k. reglerad lön, vilken genom periodiska löne-regleringar bestämmas av Kungl. Maj:t individuellt för varje tjänst, dock för domprost lägst 8 000 kronor och högst 10 000 kronor och för annan kyrkoherde lägst 4 000 kronor, undantagsvis 3 500 kronor, och högst 8 000 kronor samt för komminister lägst 2 500 kronor, undantagsvis 2 250 kronor, och högst 5 000 kronor, ävensom för de lägst avlönade efter tio års tjänstgöring ett ålderstillägg å högst 500 kronor för år (prästlöneregeringslagen);
- 2) provisorisk tilläggslön å 2 100 kronor för år (lag 1929: 382);
- 3) fast reseanslag, högst 500 kronor för år (lag 1925: 449), jämte för särskilda fall vissa ytterligare resekostnadsersättningar;
- 4) ödebygdstillägg, för vissa präster i Härnösands och Luleå stift, å högst 1 400 kronor för år (lag 1925: 455);
- 5) lönetillägg i anledning av nådårsrättens upphörande med 1½ procent av reglerade lönen (lag 1926: 526);
- 6) semesterkostnadsbidrag för vissa kategorier av präster utgående vid beviljad semesterledighet efter 75 kronor för högst 30 dagar (lag 1937: 216);
- 7) dyrtidstillägg å vissa av förenämnda avlöningsförmåner enligt bestämmelserna om dyrtidstillägg å s. k. reglerad avlöning men med det procentuella tillägget bestämt efter gällande procenttal minskat med tre (lag 1934: 544 och kung. 1936: 7); samt
- 8) kristillägg i likhet med vad som gäller för befattningshavare i allmänhet i statens tjänst, vilka åtnjuta dyrtidstillägg, men här beräknat å ett med 7 procent förhöjt tilläggsunderlag (kung. 1941: 411 och följande); ävensom
- 9) hyresfri tjänstebostad eller hyresersättning samt såsom bidrag till tjänstebostads uppvärmning, till kyrkoherde 200 kronor och till komminister 160 kronor för år (prästlöneregeringslagen).

För *extra ordinarie präster (kyrkoadjunkt och pastoratsadjunkt)*:

- 1) adjunktsarvode, för kyrkoadjunkt bestämt individuellt av Kungl. Maj:t vid de periodiska lönerogleringarna och i allmänhet utgående med 1 800—2 500 kronor för år samt för pastoratsadjunkt enhetligt 1 200 kronor för år (prästlöneroglementet);
- 2) ålderstillägg, tre å vartdera 300 kronor för år efter tre, sex och nio års tjänstgöring (prästlöneroglementet);
- 3) provisoriskt tilläggsarvode, för kyrkoadjunkt 900 kronor och för pastoratsadjunkt 1 000 kronor för år (prästlöneroglementet);
- 4) bostads- och vivreersättning, som bestämmas av domkapitlet och för närvarande utgår med belopp å 1 800—4 000 kronor för år, eller för pastoratsadjunkt bostad och vivre in natura (prästlöneroglementet);
- 5) ödebygdstillägg såsom för ordinarie präst (lag 1925: 455 och prästlöneroglementet);
- 6) å kyrkoadjunkt lönetillägg i anledning av nådårsrättens upphörande med 1½ procent av adjunktsarvodet (lag 1926: 526) och å pastoratsadjunkt arvodesförhöjning för familjepensioneringen med 60 kronor för år (prästlöneroglementet);
- 7) dyrtidstillägg å vissa av förenämnda avlöningsförmåner såsom för ordinarie präst (lag 1934: 544 och kung. 1936: 7); samt
- 8) kristillägg såsom för ordinarie präst (kung. 1941: 411 och följande); ävensom

9) kostnadsfri skjuts i tjänsteärenden eller kontant gottgörelse därför (prästlönereglementet) eller, till kyrkoadjunkt, fast reseanslag såsom för ordinarie präst (lag 1925: 449) och dessutom vissa ytterligare resekostnadsersättningar.

I nära överensstämmelse med vad sålunda för församlingsprästerskapet i allmänhet gäller äro avlöningsförmånerna för prästerskapet i Karlsborgs församling och de två icke-territoriella militära församlingarna, Skeppsholms församling i Stockholm och Karlskrona amiralitetsförsamling, bestämda genom särskilda av Kungl. Maj:t i administrativ ordning meddelade beslut. För garnisonspastor i Boden äro avlöningsförmånerna fastställda av Kungl. Maj:t i enlighet med beslut av 1943 års riksdag (skrivelse nr 203). För biskoparna gälla särskilda i förordningen den 27 november 1936 nr 578 (den s. k. biskopsavlöningsförordningen) meddelade avlöningsbestämmelser. — Utlandspastorernas och de i sjömansvårdsstyrelsens tjänst i utlandet anställda prästernas avlöningsförmåner komma att särskilt för sig upptagas till behandling under punkt 4. i det följande.

Tjänstepensioneringen regleras genom lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster jämte särskilda föreskrifter. Om familjepensionering finnas enhetliga bestämmelser i reglementet den 28 november 1941 (nr 904) angående familjepension för efterlevande till präster samt de i anslutning därtill i kungörelse samma dag (nr 910) meddelade särskilda familjepensionsbestämmelserna för prästerskapet.

På förslag av 1946 års prästlönekommitté ha förutnämnda prästerliga befattningshavare, senast jämlikt beslut av 1948 års riksdag (propositionen nr 156, punkterna 1—5, utskottets utlåtande nr 37, punkterna 1—5, riksdagens skrivelse nr 244) tillerkänts följande särskilda provisoriska tilläggsförmåner till de förutvarande, mera bestående förmåner, som genom nyssnämnda avlönings- och pensionsbestämmelser tillförsäkrats dem.

a) *Provisoriskt lönetillägg.*

Bestämmelser om denna tilläggsförmån för tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949 finnas meddelade i kungörelsen 1948: 542 (jfr kungörelsen 1947: 510). Enligt dessa bestämmelser tillkommer för närvarande provisoriskt lönetillägg ej blott förutnämnda prästerliga befattningshavare utan även extra ordinarie präst, som på grund av sjukdom eller militär beredskapstjänstgöring beviljats ledighet från prästerligt förordnande och därvid får uppbära för dylikt fall bestämt särskilt prästerligt arvode, ävensom pastor vid svensk församling i utlandet och — efter Kungl. Maj:ts särskilda bestämmande — vissa i sjömansvårdsstyrelsens tjänst i utlandet anställda präster. Lönetillägget utgår till biskoparna och domprostarna samt ifrågakommande präster i våra militära församlingar och i Boden liksom till utlandspastorerna med ett för alla lika belopp av 60 kronor för månad (720 kronor för år), med vilket belopp det ock högst må tillerkännas nyss omnämnd präst i sjömansvårdsstyrelsens tjänst. Till det egentliga församlingsprästerskapet samt stifts- och kontraktsadjunkterna utgår lönetillägget med ett efter löneställning växlande belopp, för kyrkoherdar och kommi-

nistrar uppgående lägst till 60 kronor för månad (720 kronor för år) för de högst avlönade samt högst till 155 kronor för månad (1 860 kronor för år) för de lägst avlönade samt för de extra ordinarie prästerna av skilda kategorier till lägst 50 och högst 165 kronor för månad (600 respektive 1 980 kronor för år).

b) *Gottgörelse för viss uppvärmningskostnad.*

Jämlikt kungörelsen 1948: 539 ha innehavare av vissa onormalt stora prästgårdar tillerkänts särskild, begränsad gottgörelse för av dem för prästgården bestridd uppvärmningskostnad under eldningssäsongen 1948/49. Gottgörelsen utgår efter stiftsnämndens beprövande, med högst 50 kronor för hela eldningssäsongen för varje verkligt boningsrum till och med femton, som vederbörande bostadsinnehavare för sig och sin familj disponerat och hållit uppvärmt i kyrkoherdeprästgård utöver sju och i komministersprästgård utöver fem.

c) *Semesterkostnadsbidrag.*

Sådant bidrag, som enligt bestämmelse i prästlönerregleringslagen redan tidigare tillkommit det ordinarie församlingsprästerskapet, utgår jämlikt kungörelsen 1948: 541 för kalenderåret 1949 till de ordinarie församlingsprästerna med i viss mån förhöjda belopp och dessutom jämväl till de extra ordinarie församlingsprästerna samt till stifts- och kontraktsadjunkterna. För närvarande må sålunda semesterkostnadsbidrag, efter domkapitlets beprövande, utgå till ordinarie präst och vakansvikarie för sådan för högst 30 dagar och till övriga ifrågakommande extra ordinarie präster för högst 20 dagar. Till ordinarie präst och kyrkoadjunkt samt vakansvikarie utgår semesterkostnadsbidraget, efter särskilda betingelser, med 5 kronor eller 2 kronor 50 öre för dag. För pastorats-, stifts- och kontraktsadjunkterna innebär regleringen i det hela, att de under semesterledigheten ej skola behöva vidkännas minskning i sina löneförmåner.

d) *Provisoriskt förbättrade emeritlöner och familjepensioner.*

I kungörelsen 1947: 664 meddelades bestämmelser om en provisorisk nyreglering för tiden den 1 juli 1947—den 30 juni 1948 av förut omnämnda prästers emeritlöner och familjepensioner, innebärande viss förhöjning av ifrågavarande enligt de gällande allmänna bestämmelserna utgående prästerliga emeritlöner samt de genom samtida särskilda bestämmelser (kungörelsen 1947: 663) omreglerade prästerliga familjepensionerna. Genom kungörelsen 1948: 540 förordnades, att utbyte mot nyreglerad emeritlön och familjepension i enlighet med bestämmelserna i 1947 års kungörelse skulle, med vissa smärre jämkningar, ske jämväl för tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949. Den med avseende å prästernas tjänste- och familjepensionering sålunda genomförda provisoriska regleringen bygger i det väsentliga och så långt kunnat ske på den motsvarande nyreglering inom pensionsväsendet för civilstatstjänstemännen m. fl., som av 1947 års riksdag beslutades för tiden från och med den 1 juli 1947.

e) *Provisoriskt representationsbidrag åt biskoparna.*

De reglerande bestämmelserna rörande dylikt bidrag, vilket medgivits biskoparna för tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949 med ett för dem alla lika belopp av 2 000 kronor för år, ha av Kungl. Maj:t meddelats i brev till statskontoret den 26 juni 1948.

Rörande den närmare innebörden av fjolårets riksdagsbeslut i ämnet hänvisas till utskottets ovannämnda, av riksdagen godkända utlåtande, nr 37. Här må erinras om att riksdagen i anledning av motioner och på förslag av utskottet något ökade de av Kungl. Maj:t i fråga om vissa komminister föreslagna provisoriska lönetilläggen samt att motionsvis framförda yrkanden bland annat om höjning av semesterkostnadsbidragen icke föranledde någon riksdagens åtgärd.

Prästlöneordningen innehåller vissa bestämmelser angående ordningen för utbetalning av löneförmånerna åt det med reglementet avsedda prästerskapet. Om innehållet i bestämmelserna må följande anmärkas.

Till kyrkoherde och komminister skola enligt 7 kap. 1 § följande löneförmåner gäldas av pastoratet, nämligen a) reglerad lön, b) provisorisk tilläggs-lön, c) hyresersättning, d) fast reseanslag, e) ödebygdstillägg, f) lönetillägg i anledning av nådårsrättens upphörande och g) bidrag till uppvärmning av tjänstebostad. Av pastoratet skola vidare gäldas följande löneförmåner till kyrkoadjunkt, nämligen a) reglerat adjunktsarvode, b) provisoriskt tilläggsarvode, c) ersättning för bostad och vivre, d) fast reseanslag, e) ödebygdstillägg och f) lönetillägg i anledning av nådårsrättens upphörande. Utbetalningen av samtliga ovannämnda löneförmåner verkställas enligt 7 kap. 4 § av kyrkorådet. Vissa ersättningar, bland annat vikariearvoden, skola gäldas antingen av tjänsteinnehavare eller av pastoratet. Dessa ersättningar utbetalas delvis av kyrkorådet. Alla övriga i reglementet omförmälda, kontant utgående allmänna löneförmåner och kostnadsersättningar till ordinarie och extra ordinarie präster samt emeritilöner skola gäldas ur kyrkofonden. Sålunda skola bland annat ålderstillägg och dyrtidstillägg betalas ur fonden. De till ordinarie och extra ordinarie präster från fonden utgående löneförmånerna utbetalas enligt 7 kap. 4 § av statskontoret, såvitt angår präst i Stockholms stift, och för övrigt av stiftsnämnden. Emeritilöner och dyrtidstillägg därå utbetalas av statskontoret.

Kvartalsvis i efterskott utbetalas enligt 7 kap. 3 § ålderstillägg och dyrtidstillägg åt ordinarie präst, arvoden och dyrtidstillägg åt kontraktsprost samt dyrtidstillägg åt kyrkoadjunkt. Vissa förmåner, såsom rese- och traktamentsbidrag samt semesterkostnadsbidrag, utbetalas enligt 7 kap. 2 § av statskontoret respektive stiftsnämnden efter det att den utbetalande myndigheten erhållit del av beslut i ärendet eller kvartalsvis i efterskott enligt godkänd räkning. Alla övriga enligt reglementet utgående kontanta löneförmåner skola enligt 7 kap. 3 § utbetalas månadsvis i efterskott.

I fråga om bestridande av kostnaderna för kristillägg samt utbetalning av sådant tillägg gäller enligt kungörelserna angående nämnda tillägg för ettvar fall vad i motsvarande hänseenden finnes bestämt i fråga om dyrtidstillägg. Provisoriskt lönetillägg skall enligt de därom utfärdade bestäm-

melserna utbetalas av den myndighet och i den ordning som är bestämd för utbetalning till anställningshavaren av dyrtidstillägg ur kyrkofonden.

Enligt vad utskottet inhämtat uppgå de kvartalsutbetalda löneförmåner i allmänhet till omkring en tredjedel av vederbörande befattningshavares samtliga löneförmåner.

I skrivelse den 11 februari 1949 har *1946 års prästlönekommitté* hemställt att, eftersom den med dess utredning åsyftade avlönings- och pensionsreformen icke kunde träda i kraft den 1 juli 1949, den provisoriska avlönings- och pensionsregleringen måtte fullföljas för tiden från och med nämnda dag. På anförda skäl förordar kommittén för sin del, att regleringen i dess helhet måtte prolongeras att oförändrad gälla tillsvidare intill den 1 juli 1950. I avseende å de provisoriska lönetilläggen påpekar prästlönekommittén dock, att Kungl. Maj:t, i likhet med vad för innevarande avlöningsperiod medgivits, borde förbehållas befogenhet att, därest det rörliga tillägget å lön enligt statens löneplansförordning under den nya perioden komme att utgå efter högre procenttal än 12, omräkna prästernas provisoriska lönetillägg till överensstämmelse med sådant högre procenttal.

Föredraganden. Det torde, såsom 1946 års prästlönekommitté framhållit, få anses naturligt att, i avvaktan på den blivande avlönings- och pensionsregleringen för prästerna, den provisoriska tilläggsregleringen för dessa förnyas för ett år framåt. I likhet med prästlönekommittén finner jag det härvid icke tillrådligt att frångå för provisoriet nu gällande grunder. Såsom prästlönekommittén förordat bör dock Kungl. Maj:t äga befogenhet att i förekommande fall pröva i vad mån det provisoriska lönetillägget för prästerna bör uppräknas i följd av under provisorietiden eventuellt inträdda ändringar med avseende å levnadskostnaderna.

I *motionerna I: 288 och II: 365* framhålles, att avsevärda olägenheter vore förknippade med att en väsentlig del av löneförmåner utbetalades kvartalsvis. Olägenheterna accentuerades numera ytterligare därigenom att källskatteavdragen verkställdes å de månatligen utbetalade lönebeloppen. En ändring borde ske redan innevarande år. Motionärerna hemställa i denna del »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådana åtgärder, att de ifrågavarande genom stiftsnämnderna utbetalade beloppen kunna utbetalas månadsvis».

I samma motioner yrkas, »att riksdagen måtte besluta, att semesterkostnadsbidraget skall utgå med tio kronor per dag under högst 30 dagar». Såsom motivering för detta yrkande framhålles huvudsakligen, att de för närvarande utgående bidragen vore otillräckliga för att skaffa vikarie under tjänstledighet.

Kungl. Maj:t har genom *propositionen nr 204* för innevarande riksdag framlagt förslag angående nya grunder för avlöningen av präster m. m.

Förslaget, som är grundat på *prästlönekommitténs* betänkande i ämnet (SOU 1948: 44), upptager även frågan om semester åt prästerliga befattningshavare. Angående förslagets innebörd i nämnda del må hänvisas till s. 120—126 i propositionen. Betänkandet innehåller å s. 52—55 en närmare framställning av frågans historiska utveckling och av de nuvarande förhållandena.

2. Prästerlig verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl.

Jämlikt 6 § andra stycket, punkten 5 i 1932 års kyrkofondslag, i den lydelse nämnda lagrum erhållit enligt lagen den 13 juni 1947, nr 272, må ur kyrkofonden utgå »anslag, som Konungen enligt av riksdagen godkända grunder bestämmer för avlöande av för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket anställda präster». Medelst detta anslag, vilket före den senaste lagändringen var maximerat till 400 000 kronor, avlönas för närvarande sammanlagt fyrtio stiftsadjunkter inom de särskilda stifteten och fyra kontraktsadjunkter inom Luleå stift, varjämte från anslaget utgår ett bidrag till svenska kyrkans diakonistyrelse med 14 000 kronor för år till avlöande av och till resekostnadsersättning åt vissa hos nämnda styrelse anställda sekreterare.

I propositionen 1947: 64 har lämnats en kortfattad redogörelse för innebörden och utvecklingen under de senaste åren av den särskilda prästerliga tjänsteorganisation, som genom stifts- och kontraktsadjunkterna uppehålls. Kontraktsadjunkterna äro anställda för visst kontrakt inom Luleå stift. De äro närmast avsedda till förstärkning av den ordinarie församlingsorganisationen i pastoraten inom kontraktet, då dessa pastorats eget prästerskap i följd av pastoratens stora utsträckning och merendels spridda bebyggelse icke har möjlighet att på ett tillfredsställande sätt fullgöra sina församlingstvårdande uppgifter. Stiftsadjunkterna åter äro i regel anställda för hela stift. De fingo redan från början speciella arbetsuppgifter, såsom ungdoms- och sjömansvård, och ha sin verksamhet förlagd till stiftet i dess helhet eller till viss större del därav. I anslutning till den utveckling och vidare inriktning av den prästerliga verksamheten, som under senare tider ägt rum och som de nuvarande tidsförhållandena ansetts kräva, har stiftsadjunkternas verksamhetsfält ytterligare vidgats och omfattar numera, förutom förutnämnda arbetsuppgifter, jämväl ledningen av kyrkligt studie- och bildningsarbete av skiftande slag, scoutarbete, söndagsskola, juniorverksamhet och andra likartade grenar av frivilligt kyrkligt arbete inom stiftet. Reglerande bestämmelser om anställande av stifts- och kontraktsadjunkter och rörande deras verksamhet ha meddelats i eu Kungl. Maj:ts cirkulärskrivelse till statskontoret m. fl. den 13 juni 1947.

Omfattningen av såväl stiftsadjunkts- som kontraktsadjunktsorganisa-

tionen regleras omedelbart av riksdagen, som jämlikt den inledningsvis åberopade bestämmelsen i kyrkofondslagen har att godkänna grunderna för ifrågavarande anslags utnyttjande. De nuvarande grunderna härför fastställdes i samband med riksdagens godkännande år 1947 (skrivelse nr 97) av det nu gällande anslagsstadgandet. Med stöd härav infördes genom kungörelsen 1947: 309 i prästavlöningsreglementet 2 kapitlet 5 § bestämmelser angående dessa prästers avlöningsförmåner. Årsavlöningen, lika för stiftsadjunkt och kontraktsadjunkt, utgöres av ett begynnelsearvode å 5 580 kronor jämte tre ålderstillägg, ettvarvt å 300 kronor. Härtill komma, förutom ödebygdstillägg i särskilda fall och resekostnadsersättning, dyrtidstillägg och kristillägg jämlikt de grunder, som gälla för befattningshavare i statens tjänst med äldre s. k. reglerad avlöning, ävensom provisoriskt lönetillägg, vilket för stifts- och kontraktsadjunkterna utgår med ett begynnelsebelopp av 60 kronor för månad (720 kronor för år).

Sedan ett antal år tillbaka har, efter initiativ från kristligt studentföreningshåll, i såväl Uppsala som Stockholm funnits enskilt anställd en yngre prästman, s t u d e n t p r ä s t, för religiös verksamhet i skilda former bland de studerande vid universitet och högskolor. Redan år 1942 beslöt sålunda studentkårens direktion i Uppsala att anställa en studentpräst. Befattningen inrättades från och med den 1 januari 1943. Genom stadgar, antagna av direktionen, erhöll studentprästen här ställningen såsom en studentkårens befattningshavare. Liksom de flesta av dessa väljes han av direktionen och står upptagen i studentkatalogen bland kårens personal. Över studentprästen fungerar en särskild studentprästmönd om fem ledamöter, varav tre utses av kårens direktion, en av Uppsala kristliga studentförbund och en av teologiska fakulteten därstädes. För år 1948 uppbar studentprästen i Uppsala ett arvode å 5 000 kronor. Härtill erhöll studentkåren för nämnda år bidrag av diakonistyrelsen med 1 000 kronor. Efter särskilda framställningar dels av kyrkomötet, dels av studentprästmönden medgav dessutom Kungl. Maj:t, att för detta ändamål fick ur kyrkofonden av det till Kungl. Maj:ts disposition stående anslaget för extra utgifter utanordnas 1 500 kronor för första och 1 500 kronor för senare halvåret 1948. De ytterligare erforderliga 1 000 kronorna synes studentprästmönden ha anskaffat genom bidrag från andra fonder och av enskilda.

Under år 1946 framfördes inom styrelsen för Sveriges kristliga studentrörelse förslag om att anställa en generalsekreterare för ledningen av det kristna studentarbetet i Stockholm. Efter förhandlingar med vederbörande myndigheter och korporationer i syfte att säkerställa en sådan befattning ekonomiskt och få densamma erkänd av studentkårerna i Stockholm kunde styrelsen gå i författning om inrättande från och med den 1 januari 1947 av en kombinerad generalsekreterar- och studentprästbefattning i Stock-

holm. Sedan den präst, som den 1/1 1947 tillträdde befattningen, den 31/7 1948 frånträtt densamma, visade det sig möta stora svårigheter att finna någon som var villig att i fortsättningen påtaga sig den synnerligen komplicerade tjänsten. Styrelsen för studentrörelsen beslöt fördenskull att uppdelade tjänsten i två arvodesbefattningar och lyckades förmå en av Stockholms-församlingarnas kyrkoadjunker att åtaga sig att från och med den 1 december 1948 mot ett månadsarvode av 150 kronor bestrida de mest nödvändiga med studentprästabefattningen förbundna tjänsteuppgifterna. Då emellertid studentrörelsen icke fann sig i längden kunna bära ansvaret för befattningen i fråga, underställdes denna vid senaste årsskiftet en särskilt tillsatt nämnd, Stockholms studentprästmånd, bestående av representanter för Stockholms stiftsråd, Sveriges kristliga studentrörelse, Stockholms kristliga studentförbund och Stockholms evangeliska student- och gymnasistförening. Det uppgives vara avsett, att även representanter för Stockholms stadsmision och Stockholms fria kristliga studentförening skola inträda i nämnden. Stockholms förenade studentkårer ha däremot för närvarande avböjt medlemskap i nämnden.

Även i Göteborg har frågan om anställande av en studentpräst för därvarande studentkårer varit på tal, men frågan har ännu ej funnit sin lösning.

I två skrivelser den 1 december 1948 (nr 7 och 9) har nu *kyrkomötet* i anledning av vid mötet väckta motioner anhållit, att anslag måtte beviljas ur kyrkofonden för anställande dels av tre stiftsadjunker i de stift som prövades därtill bära komma i fråga, dels av en stiftsadjunkt i vardera av Uppsala och Stockholms stift med huvudsaklig uppgift, i förra fallet, att verka bland idrottsungdomen inom vederbörande stift och, i senare fallet, för arbete bland därvarande universitets- och högskolestuderande.

Till grund för dessa framställningar ligga av kyrkomötets andra tillfälliga utskott avgivna betänkandena nr 3 och 4.

I fråga om anställande av särskild s t u d e n t p r ä s t framhöll utskottet till en början, att det förhållandet, att studentprästerna i Uppsala och Stockholm ursprungligen anstälts på enskilt initiativ och avlönats med på enskild väg anskaffade medel, i sin mån vittnade om att deras anställande motsvarat ett verkligt behov. Däröfver talade också erfarenheten av deras verksamhet bland studenterna, vilken bestått i själavårdande och vägledande samtal, deltagande i kristna och andra studentorganisationers verksamhet, anordnande och ledande av särskilda gudstjänster för studenter m. m. Arbetet hade emellertid vuxit, och den hittillsvarande ordningen syntes icke kunna bestå för framtiden. Sålunda torde det vara omöjligt att i längden lita helt eller övervägande till enskilt insamlade medel för ifrågasvarande prästers avlöning. Detta hade även av föregående kyrkomöte beaktats. Ej heller kunde man räkna med att Kungl. Maj:t, på sätt för år 1948 skett, även i fortsättningen skulle kunna bevilja bidrag för detta ändamål av anslaget ur kyrkofonden för extra utgifter. Utskottet delade fördenskull den i motionen uttalade uppfattningen, att de ifrågasvarande stu-

dentprästerna borde anställas såsom stiftsadjunkter och deras avlöning bestridas av härför avsedda medel. Därigenom komme studentprästerna att stå till biskopens förfogande även för annat arbete inom stiftet, särskilt under de perioder, då studenterna ej vore samlade i universitets- eller högskolestäderna, och inlemmades de på ett — även för deras arbete bland studenterna — lyckligt sätt i kyrkans normala verksamhet inom församling och stift. Självfallet borde detta övriga kyrkliga arbete icke få inkräkta på studentprästens egentliga uppgift. Utskottet förutsatte vidare, att biskopen vid förordnande av till studentpräst avsedd stiftsadjunkt samrådde med studentkårernas ledning och även, innan han meddelade direktiv för dessa prästers arbete, inhämtade studentkårernas önskemål och synpunkter. Slutligen ansåge utskottet, att studentpräst borde avgiva årsberättelse om sin verksamhet såväl till biskop och domkapitel som till studentkåren.

Över kyrkomötets ifrågavarande två framställningar ha utlåtanden avgivits, i frågan om anställande av stiftsadjunkter för verksamhet bland idrottsungdomen, av domkapitlen i Lund, Göteborg och Stockholm och, i frågan om anställande av studentpräster, av domkapitlen i Uppsala och Stockholm samt i båda frågorna dessutom av kammarkollegiet.

Utöver de sålunda avgivna utlåtandena ha sedermera under hand ingivits dels en gemensam framställning av *Uppsala studentkårs studentprästmånd* och *studentprästmånden i Stockholm*, dels vissa redogörelser i ämnet av ordföranden i Stockholms studentprästmånd, ordförandena i Stockholms kristliga studentförbund, Stockholms fria kristliga studentförening och Stockholms evangeliska student- och gymnasistförening samt styrelsen för Göteborgs kristliga studentförbund, ävensom arbetsberättelser av nuvarande och tidigare studentpräster i Uppsala och av en tidigare studentpräst i Stockholm. Samtliga sistnämnda skrifter avse att belysa studentprästernas arbetsuppgifter, den utsträckning i vilken de hittillsvarande studentprästerna varit anlitate samt de ifrågavarande studenternas behov av och önskemål beträffande studentprästs anställande även i fortsättningen och de för dem därmed förbundna ekonomiska svårigheterna.

Föredraganden har förklarat sig icke vara beredd att på grundval av den föreliggande, alltför knapphändiga utredningen tillstyrka kyrkomötets förslag om att utöver den nuvarande stiftsadjunktsorganisationen skulle inom vissa stift anställas ytterligare stiftsadjunkter med särskild uppgift att verka bland idrottsungdomen. Mera klarlagd syntes frågan vara om anslag till anställande av särskilda studentpräster för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande. Både i Uppsala och i Stockholm hade gjorts försök på detta område, vilka visat, att intresset för en fastare ordnad studentprästorganisation vore stort och arbetsuppgifterna betydande. Ett i yttrande från kammarkollegium framfört antagande att studentprästens arbetsuppgifter, sådana dessa utformats inom studentkåren i Uppsala och Stockholm, lika väl skulle kunna fullgöras av det på universitets- och hög-

skoleorterna tjänstgörande församlingsprästerskapet, syntes icke hållbart. Det kunde knappast förutsättas, att församlingspräster, vilkas antal stode i bestämt förhållande till församlingsmedlemmarnas, skulle kunna medhinna att vid sidan av sina egentliga arbetsuppgifter i någon större utsträckning stå till förfogande för det stora antal studerande icke-församlingsbor, som under lästerminerna samlades på orten. Därtill komme att högskoleungdomens intressen och andliga behov av naturliga skäl vore ganska särpräglade. Att såsom kammarkollegium antagit en studentprästs uppgifter i erforderlig utsträckning skulle kunna på frivillighetens väg fyllas av de teologie lärarna vid vederbörande universitet torde lika litet kunna förutsättas; teologiska fakulteter funnes dessutom varken i Stockholm eller Göteborg. I fortsättningen anföres:

»Jag finner sålunda önskvärt att kunna tillmötesgå framställningen om anvisande av kyrkofondsmedel för att avlöna studentpräster på de högskoleorter, där ett stadigvarande intresse härför konstateras föreligga. Så synes för närvarande vara fallet åtminstone i Uppsala och Stockholm. Såsom kammarkollegiet framhållit måste det emellertid anses befogat att, om särskilda präster anställas för studenterna i Uppsala och Stockholm, möjlighet öppnas att på liknande sätt tillgodose de universitets- och högskolestuderande även i Göteborg och Lund, om intresse härför visas föreligga.

Jag förordar således, under åberopande av 6 § andra stycket, punkten 5) kyrkofondslagen, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att bevilja anslag för studentprästverksamhet antingen genom att medgiva anställande av högst fyra stiftsadjunkter såsom studentpräster eller ock genom understöd i mera begränsad omfattning. Utnyttjandet av denna befogenhet bör bli beroende av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. För närvarande synes kunna ifrågakomma att medgiva anställande av en stiftsadjunkt i Uppsala och en i Stockholm för verksamhet inom vederbörande studentkårer. Huruvida understöd i någon form må komma att beviljas för studentprästverksamhet även i Lund och Göteborg bör bli beroende av, huruvida tillräckligt intresse härför visas föreligga och framställningar göras om sådant understöd.

Jag förutsätter, att studentprästernas verksamhet icke skall vara begränsad till studentkårerna vid respektive universitet och högskolor utan även kunna omfatta likställda studerande vid andra läroanstalter på samma ort eller i dess omedelbara närhet, såsom t. ex. vid lantbrukshögskolan å Ultuna, socialinstitutet i Stockholm, tandläkarhögskolan i Malmö etc. och vid seminarier. På sätt vederbörande kyrkomötesutskott framhållit, får det anses önskvärt att vederbörande studentkårer beredas tillfälle att i en eller annan form medverka vid utseendet av sådana stiftsadjunkter, som avses skola tjänstgöra som studentpräster.»

I den ovan nämnda skrivelsen från *Lunds studentkårs ordförande* upplyses, att kåren den 30 mars 1949 vid sammanträde med dess deputerade beslutat göra framställning till Kungl. Maj:t om inrättande av en stiftsadjunktur inom Lunds stift för anställande av en studentpräst.

I *motionen II: 364* anföres till stöd för det däri framställda yrkandet om avslag å propositionen i förevarande del bland annat följande:

Både principiellt och med hänsyn till den aktuella ekonomiska situationen och bristen på arbetskraft inom de intellektuella yrkesområdena synes inrättandet av dessa nya tjänster opåkallat.

Tendensen har under senare tid varit den, att man allt mer försökt komma ifrån att anställa särskilda präster vid skolor och anstalter. Det är då obefogat att tillskapa nya prästtjänster för studenterna, bland vilka dock åtminstone i Uppsala och Lund redan finnas fler teologer än annorstädes som studerande och lärare. Kammarkollegiet, som i sitt utlåtande avstyrkt särskilda studentpräster, anser det också obestyrkt, att studenternas behov av andlig vård inte skall kunna bli tillgodosett genom de prästerliga krafterna på orten.

Till denna principiella invändning mot särskilda studentpräster vid sidan om församlingsprästerna kommer också i nuvarande läge kravet på den största återhållsamhet beträffande nya tjänster, ett krav, som går ut över verkligt allvarliga personalbehov på andra områden. Återhållsamheten gäller inte bara de ekonomiska medlen utan även själva användningen av den relativt fåtaliga utbildade arbetskraften, som om möjligt bör sättas in där behovet är uppenbart.

3. Ändrat förfarande vid avräkningen mellan pastorat och kyrkofonden m. m.

För regleringen av vissa inbetalningar till och utbetalningar från kyrkofonden erfordras särskilda årliga avräkningar mellan nämnda fond och pastoraten. De närmare bestämmelserna härom hava med stöd av stadganden i kyrkofondslagen av Kungl. Maj:t i administrativ ordning meddelats i reglementet den 15 februari 1935 (nr 18) för ecklesiastik medelsförvaltning.

Avräkningen för visst år sker för närvarande i förväg. Då densamma i vissa hänseenden är beroende av det för året fastställda skatteunderlaget, har anordningen i fråga efter källskattereformens införande visat sig förändra vissa missförhållanden. För att råda bot härutinnan ifrågasätter *föredraganden*, om ej avräkningsförfarandet vis à vis kyrkofonden borde omläggas, så att avräkningen verkställdes först i efterhand eller, närmare bestämt, under hösten sedan skatteunderlaget bestämts för det år avräkningen skulle ske. *Föredraganden* anför vidare:

»I överensstämmelse med den administrativa reglering, som för närvarande gäller i fråga om avräkningarna med kyrkofonden, skulle även en reglering

i enlighet med härförut angivna grunder helt kunna genomföras i administrativ ordning. Några ändringar i kyrkofondslagens bestämmelser äro nämligen icke härför erforderliga. De nuvarande bestämmelserna i nämnda lag angående beräkningen av avkastningen av pastorats lönebeställningen och lönefonder kunna sålunda oförändrade tillämpas. De närmare bestämmelserna rörande nu ifrågasatt ändrat avräkningsförfarande böra givetvis upptagas i ecklesiastika medelsförvaltningsreglementet, vari gällande bestämmelser äro intagna. Som emellertid ett sålunda genomfört ändrat avräkningsförfarande har sitt omedelbara samband med den av riksdagen åren 1945 och 1946 beslutade och från och med år 1947 i sitt fullständiga skick tillämpade uppboresreformen, har det synt mig lämpligt, att riksdagens yttrande inhämtas. Därest riksdagen icke har något att erinra mot att ändringarna vidtagas, torde dessa böra genomföras i sådan tid, att en definitiv avräkning avseende år 1948 kan verkställas under innevarande år. Någon justering av avräkningsutfallet för tidigare år synes skäligen ej böra ifrågasättas.»

4. Anslag till särskild prästerlig verksamhet utom riket.

Jämlikt beslut av 1941 års riksdag (propositionerna nr 219 och 238, riksdagens skrivelser nr 292 och 313) infördes under punkt 6) i 6 § andra stycket kyrkofondslagen en bestämmelse om att kostnad »för särskild prästerlig verksamhet utom riket» skulle enligt bestämmande av Konungen och riksdagen utgå ur kyrkofonden. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 1942. Härigenom överfördes på kyrkofonden kostnaderna för avlöning av kyrkoherdarna i flertalet av de svenska församlingar i utlandet, för vilka Kungl. Maj:t fastställt kyrkoordning, liksom även kostnaderna för bidrag till sjömansvårdsstyrelsen för avlöning av i dess tjänst i utlandet anställda sjömanspräster. Dessa kostnader hade dittills bestritts från anslag under riksstatsens åttonde huvudtitel. 1942 års riksdag (propositionen nr 150, riksdagens skrivelse nr 177) godkände vissa grunder för dessa avlöningskostnader att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1942.

I enlighet härmed utgick ur kyrkofonden för de närmaste åren *dels* till en var av kyrkoherdarna i följande svenska församlingar i utlandet, nämligen Gustafs-församlingen i Köpenhamn, Victoria-församlingen i Berlin, Sofia-församlingen i Paris, Olaus Petri-församlingen i Helsingfors och Margareta-församlingen i Oslo, en årslön å 6 000 kronor, *dels* för en var av nio svenska sjömanspräster i utlandet, nämligen å europeiska fastlandet i Antwerpen, Rotterdam, Stettin och Danzig och å de brittiska öarna i London, West Hartlepool och Hull samt dessutom i Buenos Aires i Argentina och Melbourne i Australien, ett årligt avlöningsbidrag å 5 000 kronor. Härtill kommo dyrtidstillägg och — enligt Kungl. Maj:ts särskilda bestämmande — kristillägg på nämnda avlöningsbelopp efter de grunder, som voro bestämda för befattningshavare vid statens verk med s. k. oreglerad avlöning.

Slutligen utgick även för en del av de här angivna orterna å avlöningsbeloppen en särskild ersättning för kursförluster, beräknad efter delvis växlande grunder.

Dessa avlöningsgrunder förblevo för utlandspastorerna gällande oförändrade blott intill den 1 juli 1944. Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände nämligen riksdagen nämnda år (propositionen nr 238, riksdagens skrivelse nr 390) en provisorisk lönereglering för kyrkoherdarna i de förutnämnda fem svenska utlandsförsamlingarna. Härigenom förhöjdes för en var av dessa präster grundavlöningen med 2 100 kronor för år, varjämte de på det förhöjda lönebeloppet erhöilo såväl dyrtidstillägg som kristillägg, men nu efter de speciella grunder med viss reducering av procenttalet, som gällde för prästerskapet i de territoriella hemlandsförsamlingarna. Dessutom erhöilo de, mot avstående i förekommande fall från rätten till särskild kursförlusterersättning och under visst ytterligare villkor, ett tillfälligt utlandstillägg, utgående med ett grundbelopp av för de skilda orterna växlande storlek samt ett barnbidrag med enhetligt belopp.

Enligt beslut av riksdagen år 1945 (propositionen nr 188, riksdagens skrivelse nr 299) utsträcktes den provisoriska löneregleringen för utlandspastorerna att, i avseende å det tillfälliga utlandstillägget, under viss förutsättning gälla jämväl kyrkoherden i svenska Ulrika Eleonora-församlingen i London. Samtidigt höjdes för samtliga utlandspastorerna det i utlandstillägget ingående barnbidraget. Härvid indrogs emellertid helt den del av det å lönen utgående dyrtidstillägget, som utgjorde barntillägg.

Den provisoriska löneregleringen har därefter för varje år oförändrad förnyats och jämlikt beslut av 1947 års riksdag gjorts tillämplig jämväl för pastorn vid en nyinrättad svensk församling i Buenos Aires.

De i de tillfälliga utlandstilläggen ingående grundbeloppen utgå för närvarande med 2 600 kronor för kyrkoherden i Berlin, 2 000 kronor för en var av kyrkoherdarna i Paris, London och Buenos Aires samt 1 600 kronor för en var av kyrkoherdarna i Köpenhamn, Helsingfors och Oslo, allt för år. De i utlandstilläggen ingående barnbidragen tillkomma befattningshavare, som på grund av försörjningsplikt underhålla barn under 19 år, och utgå för år med 750 kronor för ett och 500 kronor för varje ytterligare barn under 10 år samt med 2 000 kronor för varje äldre barn.

Beträffande det till sjömansvårdsstyrelsen utgående avlöningsbidraget gäller, att bidrag för närvarande utgå för fyra sjömanspräster på europeiska fastlandet, nämligen i Antwerpen, Rotterdam, Gdynia och Gdansk (Danzig), tre sjömanspräster i brittiska hamnar nämligen i London, West Hartlepool med Middlesborough och Hull, samt en sjömanspräst i Melbourne i Australien ävensom för en av sjömansvårdsstyrelsen anställd präst i Misiones i Argentina. Den tidigare sjömansprästbefattningen i Stettin blev under slutskedet av det senaste kriget i Tyskland tillfälligt indragen, varvid avlönings-

bidraget ur kyrkofonden för denna tjänst överflyttades på befattningen i Gdynia.

För samtliga de nu nämnda befattningshavarna, för vilkas avlönande sjömansvårdsstyrelsen erhåller bidrag ur kyrkofonden, utgår numera förutom dyrtidstillägg även kristillägg efter förut angivna »oreglerade» grunder, dock att kristillägget för sjömansprästen i Melbourne endast utgår med tre femtedelar av fullt belopp. För sjömansprästerna i de brittiska hamnarna kan jämväl utgå viss kursförlustersättning.

Utlandspastorerna och de i sjömansvårdsstyrelsens tjänst i utlandet anställda prästerna, för vilka avlöningsbidrag utgår ur kyrkofonden, åtnjuta — utöver förut omnämnda avlöningsförmåner — sedan den 1 juli 1947 provisoriskt lönetillägg ur kyrkofonden med 60 kronor för månad (720 kronor för år), dock att det provisoriska lönetillägget för sjömansprästen i Melbourne utgår med allenast 36 kronor för månad (432 kronor för år).

Slutligen må erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 26 november och den 30 december 1948 tillerkänt nuvarande pastorn vid svenska församlingen i Paris B. Bjurström ett prisutjämningsstillägg av 600 kronor för månad under tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949, vilket tillägg jämlikt beslutet förskottsvis bestrides ur kyrkofonden i avsikt att senare regleras.

a) *Anslag för avlönande av de svenska pastorerna i utlandet under tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950.*

Genom beslut den 26 juni 1948 anbefalldes Kungl. Maj:t domkapitlet i Uppsala att, efter samråd med Kungl. Maj:ts vederbörande sändebud i utlandet samt efter hörande av vederbörande utlandspastor, inkomma med erforderlig redogörelse för de ekonomiska förhållanden på utlandspastorernas stationeringsorter, som kunde vara av betydelse för avvägningen av dessas avlöningsförmåner under tiden närmast efter den löpande avlöningsperioden.

Domkapitlet i Uppsala har i anledning härav, med överlämnande av från vederbörande beskickningschefer, i Berlin konsuln därstädes, och de särskilda utlandspastorerna inkomna yttranden, i skrivelse den 12 oktober 1948 anfört följande.

Av de inkomna utlåtandena framgår, att den inflationistiska tendensen på utlandspastorernas tjänstgöringsorter fortsätter. Domkapitlet finner det nödvändigt, att utlandspastorerna på ett eller annat sätt beredas kompensation för den härigenom och på grund av de svåra valutaförhållandena uppkomna försämringen i deras ekonomiska villkor. Omprövningen av avlöningsförhållandena bör ske i ett sammanhang för vederbörande utlandspastor och utrikesrepresentationens personal på pastors tjänstgöringsort. Slutligen vill domkapitlet framhålla, att, med hänsyn till det ekonomiska nödläge, som i annat fall kan förväntas inträda för åtminstone vissa av utlandspastorerna, den nya löneregleringen bör omfatta även innevarande budgetår.

Föredraganden. Av utredningen i ärendet torde framgå, att på åtminstone ett flertal av utlandspastorernas stationeringsorter föreligger ett synnerligen stort behov av en omedelbar förbättring av de nuvarande löneförmånerna. En dylik förbättring synes i vissa fall vara påkallad redan för innevarande budgetår. Jag anser mig fördenskull böra förorda, att den del av det för utlandspastorernas avlöning ur kyrkofonden utgående anslaget, som tages i anspråk för grundbeloppen av utlandspastorernas tillfälliga utlandstillägg och som för närvarande belöper sig på sammanlagt 13 400 kronor, höjes för innevarande budgetår till 43 000 kronor och för det nästkommande till 50 000 kronor. Härigenom skulle till Kungl. Maj:ts förfogande ställas *dels* 29 600 kronor för att efter särskild prövning kunna i mån av behov tilldelas de särskilda utlandspastorerna såsom prisutjämningsstillägg för tiden intill den 1 juli 1949, *dels* för tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950 ett belopp av 36 600 kronor för höjning, i mån så prövas erforderligt, av de för denna tid till utlandspastorerna utgående tillfälliga utlandstilläggens grundbelopp. Vid bifall härtill bör det förskott, som för tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1949 utgår ur kyrkofonden till pastorn i Paris, regleras. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring i fråga om gällande provisoriska löne reglering för utlandspastorerna för tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950.

- b) *Anslag för bidrag tills vidare från och med den 1 juli 1949 till avlöning av i sjömansvårdsstyrelsens tjänst i utlandet anställda präster.*

Med skrivelse den 29 september 1948 har *sjömansvårdsstyrelsen* lämnat en redogörelse för sin i utlandet bedrivna sjömansvård och förnyat en tidigare gjord framställning *dels* om utökning av avlöningsbidragen ur kyrkofonden till att avse jämväl avlöning av sjömanspräster i Narvik, New York och Stettin, *dels ock* om höjning av avlöningsbidragen med 2 100 kronor för år, motsvarande den provisoriska förhöjning av årslönen, som tillerkänts utlandspastorerna.

Kammarkollegiet avstyrker ifrågavarande förslag. Beträffande sjömansprästen i Stettin syntes dock visst fog finnas för att det bidrag ur kyrkofonden, som tidigare utgått för denna befattning, åter finge tillgodonjutas.

Föredraganden. Jag anser mig böra tillstyrka, att till sjömansvårdsstyrelsen må från och med den 1 juli 1949 utgå bidrag ur kyrkofonden för avlöning av den i Stettin stationerade sjömansprästen. Däremot kan jag icke för närvarande förorda, att dylika bidrag må utgå även för sjömanspräster i Narvik och New York.

I detta sammanhang torde jag få upptaga frågan om en förenkling av formerna för bidrag ur kyrkofonden till ifrågavarande verksamhet.

Anslaget ur kyrkofonden innebär blott ett *bidrag* till vederbörande befattningshavares avlöning. Sjömansvårdsstyrelsen är oförhindrad att därutöver medgiva befattningshavaren vilka avlöningsförmåner som styrelsen finner påkallade. Sjömanspräster må åtnjuta även vissa förmåner utöver vad

som tillkommer dem från kyrkofonden. — — — I anslutning till vad jag här anfört vill jag förorda, att avlöningsbidragen till sjömansvårdsstyrelsen för tiden från och med den 1 juli 1949 bestämmas att utgå ur kyrkofonden med ett visst bestämt belopp för tjänst och år.

Beträffande beräkningen av det enhetsbelopp per tjänst, som jag sålunda förordat, får jag till en början lämna följande redogörelse för storleken av här ifrågavarande prästers nuvarande avlöningsförmåner ur kyrkofonden. Dessa utgöras för samtliga, utom för sjömansprästen i Melbourne, av årslön å 5 000 kronor, dyrtidstillägg å 2 196 kronor, kristillägg å 1 557 kronor 60 öre samt provisoriskt lönetillägg å 720 kronor, eller tillhopa alltså 9 473 kronor 60 öre för år. Härtill kan dock för sjömansprästerna i de brittiska hamnarna komma viss kursförlustersättning; dylik ersättning har dock ej utgått sedan 1945. Sjömansprästen i Melbourne åtnjuter i kristillägg och provisoriskt lönetillägg till tre femtedelar nedsatta belopp, eller 934 kronor 80 öre respektive 432 kronor och tillhopa alltså för år 8 562 kronor 80 öre. För denne synes dock skäl föreligga, att nämnda tilläggsförmåner höjas till paritet med de övrigas.

En viss förstärkning av nu utgående avlöningsbidrag synes av flera skäl befogad; en dylik förstärkning synes dock skäligen böra begränsas till cirka 1 000 kronor per befattning och år. I enlighet härmed skulle avlöningsbidraget för var och en av de nio tjänster, för vilka sådant bidrag för närvarande utgår, samt för sjömansprästbefattningen i Stettin böra fixeras till i avrundat tal 10 500 kronor för år. Detta bidrag torde böra utgå ur kyrkofonden tills vidare från och med den 1 juli 1949.

5. Anslag ur kyrkofonden för anlåtande av biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband.

Jämlikt stadgande i 6 § kyrkofondslagen skall ur kyrkofonden gäldas bland annat anslag, som Kungl. Maj:t och riksdagen finna skäligt ställa till vederbörande statsdepartements förfogande för anlåtande av biträde vid handläggning av boställsärenden och vad därmed äger samband. Under en följd av år ha inom ecklesiastikdepartementet särskilda experter varit sýselsatta med sådana arbetsuppgifter. På förslag av Kungl. Maj:t har riksdagen medgivit, att anslag ur kyrkofonden för ifrågavarande ändamål finge för budgetåret 1948/49 utgå med högst 15 000 kronor. För innevarande budgetår har anslaget i följd av kostnaderna för två i propositionen närmare omförmälda utredningar redan måst överskridas med närmare 4 000 kronor. Utredningarna ifråga äro numera avslutade.

Föredraganden. Med hänsyn till det överskridande av förevarande anslag, som under innevarande budgetår måst ske, synes erforderligt utverka medgivande av riksdagen att det överskjutande beloppet får avföras på

kyrkofonden. Beloppet kan ännu ej fixeras, enär någon obetald utgiftspost ännu kan ifrågakomma.

För tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950 torde för här ifrågavarande ändamål böra beräknas samma belopp som för innevarande budgetår.

6. Anslaget ur kyrkofonden till extra utgifter.

Jämlikt 6 § andra stycket punkt 8) kyrkofondslagen skall ur kyrkofonden gäldas »anslag till extra utgifter med ett belopp av tillhopa högst 25 000 kronor för år, som efter Konungens bestämmande må användas till bestridande av kostnad för härförut i denna paragraf icke särskilt angivet kyrkligt ändamål».

Nämnda lagrum tillkom genom beslut av 1936 års riksdag (propositionen nr 242, riksdagens skrivelse nr 352). Av förarbetena framgår, att ifrågavarande anslag avser att för det kyrkliga området utgöra en motsvarighet till de anslag under riksstatens särskilda huvudtitlar som avse extra utgifter.

Föredraganden framhåller, att det efter fredsslutet visat sig, att anslaget icke varit tillräckligt för att nöjaktigt kunna tillgodose medelsbehovet. Till stor del sammanhänge detta med att kyrkan numera återupptagit sina under kriget avbrutna utlandsförbindelser. Men även i övrigt hade den kyrkliga livaktigheten kommit att medföra allt större behov av att ha tillgång till medel för anslag och understöd till olika former av kyrklig verksamhet av sådan natur, att andra medel än förevarande anslag icke stode till förfogande. Det finge även erinras om att penningvärdet nu vore ett annat än före kriget. *Föredraganden* förordar, att ifrågavarande anslag från och med den 1 juli 1949 höjes med 25 000 kronor till 50 000 kronor samt att därav betingad ändring av ovannämnda lagrum i kyrkofondslagen genomföres.

Utskottet.

I avbidan på den allmänna reform av det prästerliga lönesystemet, rörande vilken vissa huvudgrunder föreslagits i propositionen nr 204 till innevarande riksdag, har år från år genomförts en provisorisk reglering innefattande vissa förbättringar i de förut utgående förmånerna. Dessa förbättringar kunna sägas vara av två slag. Dels ha vissa särskilda avlöningsposter, såsom uppvärmningsbidragen och semesterkostnadsbidragen, kompletterats med eller ersatts av nya poster av likartat slag. Dels ha de prästerliga befattningshavarna tillerkänts ett allmänt provisoriskt lönetillägg, avsett icke blott att medföra en allmän förbättring av lönestandarden utan även att utgöra ersättning för kvarstående brister i de särskilda avlöningsförmånerna. En ingående omprövning av de provisoriska förmånerna verkställdes under fjolårets riksdag, därvid vissa av utskottet förordade höjningar i fråga om de provisoriska lönetilläggen godtogos.

I propositionen har föreslagits, att den provisoriska regleringen skall oförändrad förlängas med ett år. I motionerna I: 288 och II: 365 påyrkas förbättring av semesterkostnadsbidragen.

Utskottet finner i likhet med föredraganden icke tillrådligt att frånga de för provisoriet nu gällande grunderna. Vad angår semesterfrågan är utskottet medvetet om att de nu utgående semesterkostnadsbidragen i åtskilliga fall äro otillräckliga. Detta har delvis sin förklaring i att ifrågavarande bidrag måste liksom övriga provisoriska löneförmåner utmätas tämligen knappt, för att den slutgiltiga regleringen icke skall föregripas. Bidragen ha vidare av tekniska skäl måst bestämmas schablonmässigt. En mera tillfredsställande lösning av semesterfrågan torde kunna åstadkommas först i samband med den allmänna prästlönereformen. Erinras må om det provisoriska lönetilläggets ovan angivna syfte att utgöra viss kompensation för kvarstående brister hos särskilda avlöningsposter.

Utskottet får sålunda, med avstyrkande av motionerna I: 288 och II: 365 i förevarande del, tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag under punkten 1 angående de provisoriska avlönings- och pensionsförmånerna åt vissa präster och deras efterlevande.

I detta sammanhang torde böra upptagas den genom samma motioner väckta frågan om ordningen för de kontanta löneförmånernas utbetalning. Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att i allmänhet omkring två tredjedelar av de prästerliga befattningshavarnas kontanta löneinkomster uppbäras månadsvis och återstoden kvartalsvis. De kvartalsvis utgående beloppen erhållas i allmänhet från stiftsnämnderna. Uppenbarligen måste denna ordning vara till olägenhet för befattningshavarna, i synnerhet de lägre avlönade. Källskattesystemet torde, även om förefintliga möjligheter till lättnader utnyttjas, stundom kunna, såsom i motionerna framhålles, accentuera dessa olägenheter. Övriga statliga befattningshavare kunna i allmänhet lyfta alla dem tillkommande avlöningsförmåner månadsvis. Det framstår såsom önskvärt att, därest avsevärdare tekniska svårigheter icke möta, detsamma kommer att gälla de prästerliga befattningshavarnas avlöning. Under alla förhållanden böra möjligheterna härtill närmare prövas. Utskottet får förorda, att en skrivelse i ämnet avlättes till Kungl. Maj:t.

Under punkten 2 i propositionen begäres anslag ur kyrkofonden för avlöning av högst fyra för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster. I motionen II: 364 hemställes om avslag å propositionen i nämnda del.

Vid sitt ställningstagande till förevarande fråga har utskottet tagit till utgångspunkt, att nya befattningar med hänsyn till det ekonomiska läget för närvarande icke böra inrättas annat än då de framstå såsom oundgängligen nödvändiga. Statsmakterna ha i dylika frågor intagit en starkt restriktiv hållning, vilken, såsom i motionen framhålles, gått ut över verkligt allvarliga personalbehov på andra områden. Enligt utskottets mening

har det icke ådagalagts, att inrättandet av studentprästbefattningar är av den angelägenhetsgrad, att de antydda ekonomiska hänsynen böra vika. Vål framgår av utredningen, att de i Uppsala och Stockholm verksamma studentprästerna varit till gagn för vissa grupper av studenterna och haft en betydande arbetsbörd. Omständigheterna tyda emellertid knappast på att något oavvisligt behov av särskilda studentpräster föreligger. Intresset för institutionen är av jämförelsevis sent datum och växlar å de olika högskoleorterna. I Lund har, utskottet veterligt, icke tagits något initiativ i frågan förrän genom studentkårens ovannämnda den 30 mars i år beslutade framställning till Kungl. Maj:t. Studentprästernas arbete synes jämväl till icke ringa del kunna utföras av andra funktionärer. För social verksamhet bland de studerande finnas exempelvis särskilda organ. Utskottet finner det för övrigt principiellt oriktigt att motivera prästerliga tjänster med socialt arbete. Församlingsprästerskapet å högskoleorten torde kunna anlitas för kyrkliga förrättningar. De kristna studentföreningarna böra dessutom av rent principiella skäl själva, liksom övriga ideella organisationer, svara för den mera föreningsbetonade verksamheten och icke i denna sin verksamhet stödjas av befattningshavare i allmän tjänst.

Utskottet får sålunda i enlighet med motionens yrkande avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag under punkten 2.

Under punkten 3 hemställes om riksdagens yttrande över ett av föredraganden ifrågasatt ändrat förfarande vid avräkningen mellan pastorat och kyrkofonden m. m. Utskottet finner icke anledning till erinran mot den ifrågasatta ändringen.

Vad föredraganden förordat under punkterna 4 och 5 föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Den i propositionen föreslagna höjningen av anslaget ur kyrkofonden till extra utgifter och den därav föranledda lagändringen tillstyrkas av utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte dels antaga det vid förevarande proposition, nr 169, fogade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, dels ock bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen med avseende å punkterna 1, 3, 4 och 5;

B) att riksdagen, med bifall till motionen II: 364, måtte lämna Kungl. Maj:ts förslag i propositionen under punkten 2 utan bifall;

C) att riksdagen i anledning av motionerna I: 288 och II: 365 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överväga åtgärder för att de av prästerliga befattningshavare kvartalsvis uppburna avlöningsbeloppen skola utbetalas månadsvis; samt

D) att motionerna I: 288 och II: 365, i den mån de icke bifallits genom vad utskottet hemställt ovan under C, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 maj 1949.

På första lagutskottets vägnar:

VERNER HEDLUND.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Krügel, Lodenius, Olofsson*, Lindblom, fruor Sjöström-Bengtsson, Lindström, herrar Löthner* och Georg Pettersson*;

från andra kammaren: herrar Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud*, Ljungberg, Lindahl*, Antby, Wirtén, Svensson i Stenkyrka och Edenman.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Hedlund* i Östersund, *Lodenius*, *Lindblom*, *Löthner*, *Ljungberg*, *Antby*, *Wirtén* och *Svensson* i Stenkyrka,

vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

I avbidan — — — (lika med utskottet) — — — lönetilläggen godtogos.

I propositionen — — — (lika med utskottet) — — — av semesterkostnadsbidragen.

Utskottet finner — — — (lika med utskottet) — — — särskilda avlöningsposter.

Utskottet får — — — (lika med utskottet) — — — deras efterlevande.

I detta — — — (lika med utskottet) — — — till Kungl. Maj:t.

Under punkten 2 — — — (lika med utskottet) — — — nämnda del.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att under de senaste åren försök gjorts med särskilda studentpräster i Uppsala och Stockholm. Dessa försök synas ha slagit väl ut. Studentprästerna ha varit till gagn för stora grupper av de studerande, och deras alltmera stegrade arbetsbörd tyder på att de fylla ett verkligt behov. Verksamheten har icke varit begränsad till kyrkliga uppgifter. Den har även kommit att ingå såsom en del av den sociala omvårdnaden om de studerande. Antagandet att studentprästernas uppgifter skulle kunna fullgöras av församlingsprästerna å högskoleorten eller av teologiska lärare synes, såsom föredraganden framhållit, icke hållbart. Här måste anses föreligga ett viktigt kyrkligt arbetsfält, för vilket statsmakterna i längden icke kunna undgå att taga ansvaret. Frågan om ett närmare reglerat allmänt stöd för studentprästverksamheten har numera aktualiserats genom de stegrade svårigheterna att på frivillighetens väg finansiera denna verksamhet.

I motionen II: 364 har till stöd för yrkandet om avslag å propositionen i förevarande del bland annat åberopats, att med hänsyn till det ekonomiska läget största återhållsamhet krävdes beträffande nya tjänster. Häremot må framhållas, att det begärda bemyndigandet att bevilja anslag till fyra stiftsadjunkter för ifrågavarande ändamål icke är avsett att omedelbart utnyttjas till fullo. I propositionen utsäges, att befogenhetens utnyttjande finge bero av Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall samt att för närvarande syntes kunna ifrågakomma att medgiva anställandet av en stiftsadjunkt i Uppsala och en i Stockholm för verksamhet inom vederbörande studentkårer. Såsom ovan nämnts finnas redan studentpräster å dessa högskoleorter, och bidrag ur kyrkofonden utgår i viss utsträckning till verksamheten. Inrättandet av stiftsadjunkturen för ändamålet innebär i huvudsak endast, att vederbörande befattningshavare få en fastare ställning och att statsmakterna helt övertaga ansvaret för deras avlönande. Beträffande frågan om stöd åt studentprästerverksamhet i Lund och Göteborg har uttalats i propositionen, att spörsmålet borde bliva beroende av huruvida tillräckligt intresse härför visades föreligga och framställningar gjordes om sådant stöd. Utskottet förutsätter, att vid prövningen av dessa frågor vederbörlig hänsyn tages till det ekonomiska lägets krav.

Utskottet får på ovan anförda skäl, med avstyrkande av motionen II: 364, förorda att riksdagen meddelar Kungl. Maj:t det under punkten 2 i propositionen begärda medgivandet.

Under punkten 3 — — — (lika med utskottet) — — — ifrågasatta ändringen.

Vad föredraganden — — — (lika med utskottet) — — — utskottets sida.

Den i — — — (lika med utskottet) — — — av utskottet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte dels antaga det vid förevarande proposition, nr 169, fogade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, dels ock, med avslag å motionen II: 364, bifalla vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen med avseende å punkterna 1—5;

B) att riksdagen i anledning av motionerna I: 288 och II: 365 måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om övervägande av åtgärder för att de av prästerliga befattningshavare kvartalsvis uppburna avlöningsbeloppen skola utbetalas månadsvis; samt

C) att motionerna I: 288 och II: 365, i den mån de icke bifallits genom vad utskottet hemställt ovan under B, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.